

YTTRANDE

SOU 2020:47

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 28 januari, 2021

Remissyttrande över slutbetänkandet "Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag" från utredningen Framtidens socialtjänst (SOU 2020:47)

Riksförbundet PensionärsGemenskap – RPG har beretts tillfälle att yttra sig över förslagen i rubricerad slutbetänkande och lämnar följande synpunkter:

Inledning

RPG vill rikta ett varmt tack till utredningen för ett ambitiöst arbete där ett stort antal organisationer inom civilsamhället har beretts möjlighet att delta i givande referensgruppsarbete. Ett arbetssätt som vi i pensionärsorganisationen RPG uppskattat.

Utredningen poängterar alla människors lika värde samt att varje människa är unik. Inga grupper får ställas mot varandra. Värden som utredningen vill ska genomsyra den nya socialtjänstlagen och värderingar som RPG delar. Alla människor har något att tillföra under livets olika skeden där ett salutogent förhållningssätt tar till vara på det friska hos varje individ. En hållbar och mänsklig socialtjänst.

RPG:s medlemmar är seniorer och RPG kommer i det fortsatta att avgränsa svaren till de delar och förslag i utredningen som berör personer som beskrivs som äldre.

Äldre är dock ett diffust begrepp och RPG avser med äldre, personer över 65 år. När beslut togs om införande av en riktålder i pensionssystemet baserades beslutet på att människor förväntas vara friskare och arbeta högre upp i åldrarna. Begreppet "äldre" bör tydliggöras, omdefinieras eller justeras uppåt.

Utredningens direktiv

- ***RPG ifrågasätter delar av direktivet till utredningen där förslag som är kostnadsdrivande eller ambitionshöjande inte får läggas fram.*** Samtidigt som den demografiska kurvan visar på en snabbt ökande andel äldre i samhället. "Antalet personer som är 80 år eller äldre kommer att öka med 272 000 år 2030, vilket innebär 52% ökning på elva år. 2018 uppgick kommunernas kostnader för äldreomsorgen till 126 miljarder kronor, vilket är drygt hälften av kommunernas totala kostnad för socialtjänsten. SKR pekar enligt utredningen på att äldreomsorgen är den delen av kommunernas verksamheter som förväntas stå för den största kostnadsökningen de kommande åren."

Om kostnaderna inte tillåts att öka och att ambitionen är en äldreomsorg i världsklass, vilka grupper eller individer kommer då att nedprioriteras? En nedprioritering som i sin tur står direkt i motsatsförhållande till utredningens intention att inga grupper ska ställas mot varandra. Redan nu pågår en oroande neddragning av äldreomsorgen i flera kommuner, trots öronmärkta, statliga extra miljoner till äldreomsorgen. Äldreomsorgen måste prioriteras och kostnaderna tillåtas att öka. Enligt Mats Thorslund, professor vid Karolinska institutet och tillika medlem i coronakommissionen, behöver äldreomsorgen ytterligare 50 miljarder inom en tio års period för att bibehålla dagens nivå. En välbehövlig förbättring och lyft av äldreomsorgen innebär ytterligare ca 50 miljarder, dvs äldreomsorgen behöver 100 miljarder till under 10 år för att möta den demografiska utvecklingen med allt fler äldre som kommer att efterfråga äldreomsorg.

Coronakommissionens klagande över hur äldre behandlats under coronapandemin lyfter upp frågan om Sverige som ett välfärdsland där det till och med kan ifrågasättas om Sverige bryter mot mänskliga rättigheter likt flera länder som Amnesty International har granskat. RPG ifrågasätter därför direktivens realism och lyfter upp frågan om välfärdens finansiering i ljuset av en allt större andel människor över 80 år äldre och som förtjänar att ha det bra i Sverige.

Utredningens förslag

- ***RPG ställer sig tveksam till att ta bort gruppindelningar i den nya socialtjänstlagen.*** Äldres rättigheter kan komma att åsidosättas då det saknas en lagstadgad definition av vad äldreomsorg är.

Vissa kommuner pekar redan idag på att äldre i kommunen inte efterfrågar vissa tjänster och därmed behöver inte kommunen tillhandahålla vissa tjänster utan hänvisar istället till exempelvis privata inköp av RUT-tjänster. Frågan behöver utredas mer och i förhållande till den nystartade utredningen om en äldreomsorgslag som presenterades i december 2020. Frågor som vilka tjänster ska erbjudas den specifika gruppen äldre i socialtjänstlagen och vilka som ska omfattas i en äldreomsorgslag. RPG ställer sig positiv till skrivningar om ett tydligare individperspektiv.

- ***RPG tar inte ställning till för eller emot en egen äldrelag. RPG förordar istället alla människors lika värde och därmed att skrivningen goda levnadsvillkor införs i socialtjänstlagen likt den skrivning som finns i LSS.*** Eller att skrivningen i de bägge lagarna likställs på annat sätt. Idag prioriterar många kommuner insatser enligt LSS vilket innebär att grupper ställs mot varandra då äldre som omfattas socialtjänstlagens skrivning kan få ett sämre stöd. Skälig levnadsnivå i socialtjänstlagen har blivit ett tak för nivån av insatser inom socialtjänstlagen istället det golv som ambitionen var från början när lagen skrevs. RPG ställer sig positiv till vidare utredning av hur sammanhållen vård och omsorg för äldre personer kan genomföras.
- ***Utredningen uppmärksammar den ökade anhörigomsorgen men kommer inte med några konkreta förslag till förändring hur samhället kan stödja anhöriga som inte orkar vårda sin äldre anhörige.*** Utredningen anger att i "genomsnitt 20% av den vuxna befolkningen ger omsorg till äldre personer och uppskattningsvis 40 - 50 % av alla omsorgstimmar utförs andra äldre." I takt med att kommunerna drar ned på olika typer av boenden för äldre kommer anhörigvården troligen tvingas att öka de närmaste tio åren. Det står i motsats till Sverige som ett land med individen i fokus.
- ***RPG vill framhålla vikten av att skyndsamt höja status i yrken inom äldreomsorgen för att säkerställa en äldreomsorg i världsklass.*** Grundutbildning, möjligheter till vidareutbildning och karriärvägar, arbetstider och löneutveckling är komponenter för att göra yrken inom äldreomsorgen attraktiva. Vidare betonar RPG också att personal inom äldreomsorgen måste tala svenska på en godtagbar nivå. Tidigare utredningar har fokuserat på legitimation av yrket undersköterska och som RPG tidigare svarat på, samt tillstyrkt, men RPG vill trycka på vikten av att åtgärderna prioriteras och genomförs inom fem år som utredningen "Stärkt kompetens i vård och omsorg" (SOU 2019:20) föreslog.

- *RPG delar utredningens förslag att socialtjänstlagen ska vara jämlik och jämställd* samt att ett uppdrag ges till lämplig myndighet för en fördjupad beskrivning och analys av aspekter av genusbias inom socialtjänstens områden. Till det vill RPG tillägga åtgärder för att exempelvis motverka att män och kvinnor beviljas olika grad av stödinsatser beroende på en förlegad kvinnoosyn.
- *RPG tillstyrker utredningens förslag om vikten av det förebyggande arbetet* exempelvis kring kost, motion och social gemenskap i livets olika skeden. RPG vill här också lyfta upp pensionärsorganisationernas möjligheter att erbjuda social gemenskap och utbildning men även en möjlighet för socialtjänsten att vara med på möten och lyssna in, möta och få viktig kunskap om äldres situation i samhället.
- *RPG tillstyrker utredningens förslag att vissa tjänster ska erbjudas utan biståndshandläggares beslut.* Många äldre upplever obehag att behöva gå med "mössan i hand" för biståndsinsatser som torde vara enkla att administrera på ett modernare sätt.
- *RPG delar utredningens förslag om vikten av handläggning och dokumentation* även om det kan upplevas som tidskrävande. Dokumentation är av stor vikt för vård och behandling liksom för vårdpersonalens trygghet i utövandet av sin profession. Felaktig behandling med efterföljande anmälan till högre rättsinstans är svår och stigmatiserande för vårdpersonal liksom för anmälaren.
- *RPG tillstyrker att den otidsenliga termen "missbrukare" stryks* och att det istället i relevanta bestämmelser hänvisas till missbruks- och beroendevård.
- *RPG saknar analys av välfärdsteknikområdet och relationen till socialtjänstlagen i utredningen.*

Övrigt

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är en rättighetslag till skillnad från socialtjänstlagen som är en ramlag. Vidare innehåller LSS en åldersbegränsning. Olyckor som uppkommer efter 65 år handläggs inom socialtjänstlagen och individen kan få rätt till hemtjänst. Innan 65 år kan samma olycka innebära stöd inom LSS. Ett stöd som ger enskilda samma möjligheter att leva som andra i samma ålder.

RPG vill därför uppmärksamma på att förutom vad som angetts i tidigare stycken om "goda levnadsvillkor" och "skälig levnadsnivå", bör även åldersgränsen för att erhålla stöd enligt LSS ses över. Detta i ljuset av att en riktålder införts i pensionssystemet vilket innebär att människor behöver arbeta längre än till 65 år. Pensionärsorganisationerna har tidigare krävt att socialförsäkringssystemet ses över och korrelerar med den höjda pensionsåldern så att enskilda får samma möjligheter att leva som andra i lika ålder. Rättigheter och skyldigheter går hand i hand.

Utredningens uppdrag innefattar inte att analysera förutsättningarna för en samlad vård- och omsorgsreglering innefattande hälso- och sjukvård för äldre personer. Istället framhålls att möjligheter till sammanhållna insatser redan finns i befintlig lagstiftning, men att de kan tas tillvara på ett bättre sätt. Förutom att utreda möjligheterna för en äldreomsorgslag, menar RPG att det också behöver göras en översyn av ansvarsfrågor och av antalet aktörer. Detta gäller även vid utvecklingen av välfärdsteknikområdet där ansvaret finns fördelat på ett stort antal huvudmän, vilket både fördyrar och försvårar införandet.

RPG ställer sig mycket positiv till den nya utredningen om en äldreomsorgslag. Det behövs mer personal inom äldreomsorgen med rätt kompetens. Läkare inom skilda specialiteter, ett större antal utbildade sjuksköterskor, arbetsterapeuter samt specialister inom rehabilitering. Äldre är värda att få ha det bra i välfärdslandet Sverige.

Stockholm 28 januari 2021

Monica Blomberg
förbundsordförande RPG